

МЕТОДИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

METHODS OF INDIVIDUAL APPROACH TO STUDENTS IN THE CONDITIONS OF MILITARY LAW

Стаття присвячена актуальній проблемі вищої освіти в умовах воєнного стану – використанню методу індивідуального підходу викладачами до студентів у закладах освіти України. На основі аналізу літератури з даного питання, по-перше, виявлено підвищений інтерес фахівців України до даної теми протягом останніх років. По-друге, висвітлено необхідність оперування цим методом сьогодні, а також виокремлено основні переваги та недоліки використання цього методу. Зазначено, що традиційна індивідуалізація навчання має певні відмінності від її індивідуалізації у заданих умовах. Розкрито основні способи та шляхи застосування індивідуалізації засвоєння навчального матеріалу здобувачами вищої освіти. Зокрема, наголошено на необхідності надання більше свободи студентам, структуруванні знань поряд із розширенням кола використовуваних ресурсів, мереж, платформ. Особливе значення надано альтернативі за такого навчання, не тільки можливості, а саме необхідності її впровадження у будь-яку освітню програму. Наголошено на необхідності брати до уваги умови перебування кожного студента на рівні із особистими здібностями та якостями здобувачів. Більш детально розкрито поняття «індивідуальної освітньої категорії», до якого поступово наближується сучасне дистанційне навчання. Наголошено на окремих особливостях методу саме в умовах воєнного стану. Висвітлено додаткові можливості та поради викладачам для підвищення ефективності навчання. Зазначено необхідні спеціальні умови, зумовлені сучасним станом, на які викладач має звертати увагу, та які теж є складовою індивідуального підходу в даному випадку. Звернено увагу на доцільність пробувати нові ресурси, а також довіряти безпосередньо здобувачам вищої освіти у питання використання інформаційних та комп'ютерних технологій. Зроблено висновки щодо практичності використання цього методу в умовах воєнного стану та важливості наведених особливостей.

Ключові слова: індивідуалізація, здобувачі вищої освіти, метод індивідуального підходу, умови воєнного стану, індивідуальний підхід у вищій школі.

The article is devoted to the actual problem of higher education in the conditions of military law – the use of the method of individual approach by teachers to students in educational institutions of Ukraine. Based on the analysis of the literature on this issue, first of all, the increased interest of Ukrainian specialists in this topic in recent years has been revealed. Secondly, the necessity of using this method today is highlighted, as well as the main advantages and disadvantages of using this method are highlighted. It is noted that the traditional individualization of education has certain differences from its individualization in given conditions. The main methods and ways of applying the individualization of learning material by students of higher education are disclosed. In particular, it was emphasized the need to provide more freedom to students, structuring knowledge along with expanding the range of resources, networks, and platforms used. Special importance is given to the alternative for such training, not only the possibility, but the necessity of its implementation in any educational program. It is emphasized that it is necessary to take into account the conditions of each student's staying at the level with the personal abilities and qualities of the students. The concept of "individual educational category", which modern distance learning is gradually approaching, is revealed in more detail. Particular features of the method are emphasized in the conditions of military law. Additional opportunities and tips for teachers to increase the effectiveness of teaching are highlighted. The necessary special conditions determined by the current situation, which the teacher should pay attention to, and which are also a component of the individual approach in this case, are indicated. Attention was drawn to the expediency of trying new resources, as well as trusting higher education students directly in the matter of using information and computer technologies. Conclusions were made regarding the practicality of using this method in the conditions of military law and the importance of the given features.

Key words: individualization, students of higher education, method of individual approach, conditions of military law, individual approach in higher education.

УДК 37.018.43:616-036.21
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/52.1.17>

Давиденко О.Б.,
ст. викладач кафедри сучасних мов
Миколаївського національного
університету кораблебудування
ім. адмірала Макарова

Постановка проблеми у загальному вигляді. З початком впровадження інформаційних комп'ютерних технологій (ІКТ) в освітню сферу більшого значення почав набувати метод індивідуального підходу до кожного здобувача освіти – середньої чи вищої. Це зумовлено тим, що ІКТ значно розширюють можливості як викладача, так і здобувача, надають додаткові інструменти навчання тощо. Індивідуальний підхід – один із них.

Однак саме за останні декілька років ці методи використовуються особливо інтенсивно серед усіх

учасників освітнього процесу України, зокрема вищої школи. Це спричинено соціально-політичними кризами, але не лише в Україні, а й в усьому світі. Основною причиною загострення цих проблем є пандемія COVID-19, яка вагомо вплинула на видозміни та розвиток сфери здобування вищої освіти.

Сьогодні, на жаль, ми маємо справу ще з більш страшною та всеосяжною проблемою – воєнними подіями в нашій державі. Вони унеможливають традиційну форму навчання та створюють ще більше перешкод та утруднень, ніж раніше

пандемія тяжкого вірусу. Та необхідно брати до уваги той факт, що саме завдяки вже набутому досвіду за місяці навчання на дистанційній основі під час обмежень та локдаунів, сьогодні ми, як викладачі чи студенти, маємо певний рівень навичок та підготовки до даних умов навчання, адже вже була розроблена низка специфічних дійових методів викладання матеріалу та засвоєння його студентами, комунікації викладача зі студентами, перевірка рівня знань тощо.

Особливого значення за сформованих умов мають методи індивідуального навчання, без якого в будь-якому випадку неможливе навчання у форматі онлайн. В умовах воєнного стану, коли у багатьох людей, незалежно від посади чи рівня знань, можуть виникати непередбачені обставини або просто бути відсутніми умови для забезпечення повноцінного спілкування, можливості виконувати ті чи інші типи завдання та інше; індивідуальний підхід до студентів є основою ефективного засвоєння ними дисципліни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даного питання свідчить про те, що стрімке підвищення зацікавленості науково-педагогічних працівників у наведеному вище питанні спостерігається протягом останніх років.

Особливої уваги зазнають питання впливу використання індивідуального підходу під час підготовки майбутніх фахівців під час здобування ними вищої освіти на формування рівня їх компетентності та підвищення особистої їхньої зацікавленості у поставлених перед ними задачах у майбутній професійній діяльності. Це питання детально розглядає І. Колбова у своїй роботі «Реалізація індивідуального підходу до формування методичної компетентності майбутніх учителів фізики» [1].

До уваги також були взяті роботи Сімасіної О.А., Надєєвої О.А., в яких вони розглядають особливості використання не лише індивідуального, але й диференційованого підходу при викладанні дисциплін у закладах вищої освіти [3].

Уважно були розглянуті та проаналізовані роботи Сергєєва С.М. та Рошупкіна А.О., де були зазначені важливість та особливості урахування індивідуальних якостей та здібностей здобувачів будь-якої освіти під час навчання [4]. До того ж розглядалися особливості використання методу індивідуалізації під час викладання у вищій школі, зазначені в роботах Тамаркіної О.Л [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні головною проблемою працівників закладів вищої освіти у впровадженні індивідуального підходу викладання матеріалу здобувачам вищої освіти є виділення основних особливостей такого підходу в умовах воєнних подій, зумовлених воєнним станом на території України, та пошук нових методик і шляхів

більш ефективного застосування індивідуалізації навчання.

Мета статті є розгляд індивідуального підходу в навчанні в умовах воєнного стану в країні, виокремлення дієвих способів його впровадження, видозмінення загальноприйнятих методик індивідуалізації для більш ефективного їх застосування.

Виклад основного матеріалу. Головною метою будь-кого викладача закладу вищої освіти є якісне надання учбового матеріалу студентам. Але термін «якісне надання матеріалу» включає в себе не лише його викладення, але і подальше ефективно та зручне засвоєння ними цього матеріалу. Саме індивідуальний підхід у процесі надання будь-якої інформації, а також завдань може реалізувати цю мету у повнішому обсязі.

Ми також розуміємо, що під час аудиторних занять, на жаль, буває доволі важко впроваджувати цей метод, тому зазвичай за очної форми навчання індивідуалізація залишається лише на надання матеріалу для самостійного опрацювання студентами, хоча сучасні технології, звісно, значно розширюють ці можливості.

Та в повній мірі використовувати методики індивідуального підходу до студентів можливо лише за дистанційної форми навчання, коли все ж таки більше 50% засвоєння здобувачами матеріалу залишається на самоопрацювання [5]. В умовах воєнного стану окрім того, що традиційні форми навчання обмежуються технічними умовами, вони ще й зазнають додаткового напруження та утиснення з боку звичайних життєвих умов як викладачів, так і студентів. Це пов'язано із проблемами зі зв'язком, із небезпечністю відвідування студентами онлайн-занять, із втратою ними комфортних умов, які б могли забезпечити навчання, та ще з багатьма факторами. Тому без індивідуального підходу взагалі не обійтись – викладач часто має окремо проконтактувати зі студентами для того, щоб з'ясувати особливості та складності ситуації окремих осіб або навіть більшості студентів деяких груп. З одного боку, здається, що це значно утруднює та затягує процес навчання, але насправді все не так однозначно, як здається на перший погляд. Часте та більш конкретне спілкування надає фахівцеві можливість покращити або навіть поглибити знання деяких студентів, а, можливо, навіть і груп, курсів.

Багато хто з нас в таких ситуаціях стикається з проблемою: які онлайн-платформи краще використовувати, в яких обсягах та в якому вигляді краще надавати інформацію, яку форму завдань для перевірки знань обирати. Ось саме на цьому етапі до нагоди приходить індивідуалізаційний метод навчання, який може реалізуватися багатьма різноманітними шляхами.

Зосередити увагу також варто на розділенні переваг та недоліків такого підходу загалом. До

основних переваг індивідуалізації навчання належить більш глибоке розуміння матеріалу та інформації з будь-якої теми кожним зі студентів, а не лише певної їх групи. Це пов'язано з тим, що постановка проблеми та форма викладення і засвоєння в загальних програмах зазвичай зорієнтована на більшість, що в сучасних умовах виявити важко у зв'язку із стрімким розвитком можливостей студентів та їх сильних і слабких сторін. На сьогоднішній день ми маємо набагато ширший спектр різноманітних здібностей, особливостей сприйняття інформації, концентраційних проблем та проблем уваги. Другою перевагою є те, що за такого підходу більша частина відповідальності за навчання все ж таки переходить на здобувача вищої освіти, у той час, як за традиційного навчання викладач часто відповідає за рівень засвоєння «підопічними» матеріалу. Ще однією перевагою є можливість не просто розгрузити як себе, так і студентів, а й зробити навчання більш ефективним та зручним для усіх учасників освітнього процесу.

Головним недоліком цього методу є недосконалість існуючих практик. Якщо ми маємо, наприклад, групу з 20 та більше осіб, то підібрати правильний підхід до кожного з них буває вкрай складно. Система навчання в Україні на даний момент, на жаль, не дає можливості швидко та безпомилково визначити схильності студентів, розподіляючи їх на певні категорії. Тобто все одно такий підхід є доволі суб'єктивним, залежить від сприйняття самого викладача. Ще одним недоліком є обмеженість самої програми. Тобто у разі, коли фахівець вирішує використати таку методику навчання, він має покладатися в більшій мірі лише на самого себе у пошуку необхідних ресурсів, джерел тощо. Адже сучасними програмами поки не передбачений великий перелік та сфера застосування кожного ресурсу з певної дисципліни. Рекомендованої літератури та платформ поки що недостатньо.

Перший з цих шляхів умовно можна назвати «Більше свободи студентам». Вже з назви можна зрозуміти, що він передбачає надання студентам права вибору щодо виконання окремих завдань та досягнення окремих цілей під час вивчення дисципліни. Особливо це стосується гуманітарних наук. Тут викладач може пропонувати своїм студентам обирати будь-яку тему для реферату чи доповіді із заданої тематики або давати їм можливість самостійно обирати форму надання матеріалу, форму захисту наданої ними інформації, проробленої роботи без будь-яких особливих обмежень (звісно, в межах розумного). Наприклад, під час вивчення специфічної фахової лексики з дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» на спеціальності «Суднобудування» студентам може надаватися можливість демонструвати рівень засвоєння матеріалу через креативні відео,

пісні, вірші, плакати, постери тощо. Це дає змогу студентам творчо проявлятися, що в подальшому може додатково мотивувати та стимулювати інших, менш зацікавлених студентів.

Другий спосіб індивідуалізації навчання в умовах воєнного стану є альтернатива. За цього методу викладач має надавати декілька завдань на вибір або одне й те ж саме завдання у декількох формах на вибір. Таким чином студент може обрати не тільки найлегший для себе шлях засвоєння матеріалу, його обробки та аналізу, а й той спосіб, який він сам визначить для себе як найефективніший [5]. Адже ні для кого не секрет, що взагалі люди поділяються на різні категорії та групи за способом кращого сприйняття інформації. На спеціальності «Суднобудування» за вивчення фахової лексики під час дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» це може бути, наприклад, надання викладачем набору нових слів для вивчення не тільки у звичайному текстовому форматі, а й у графічному, аудіо- та відео-форматі. Таким чином, студент зможе одразу обрати найзручніший для себе спосіб вивчення, а й побачити, що це йому під силу, навіть якщо він погано сприймає інформацію просто у вигляді текстового набору даних.

Третім шляхом застосування індивідуального підходу є вже відома практика «індивідуальної освітньої траєкторії». Він передбачає створення одразу декількох «гілок» навчання в межах одного курсу для кожної окремої групи студентів. Варто зрозуміти, що цей метод передбачає широку кропітку працю. Що для цього потрібно? По-перше, необхідно визначити основні ідейні напрями здобувачів вищої освіти групи, тобто умовно розподілити їх на категорії. Далі за окремим принципом, який найбільше відповідає досягненню мети курсу, розподілити студентів за цими підгрупами. Наступний крок – розробка окремих невеликих освітніх програм для кожної підгрупи [4]. Наприклад, знову ж таки під час вивчення іноземної мови за фаховим спрямуванням на вже згадуваній спеціальності «Суднобудування» це може бути організація масштабного проекту, що включав би комплексну роботу студентів протягом декількох тижнів або навіть місяців в залежності від навчального плану. Як приклад, це може бути проект по написанню наукової статті з використанням певної лексики. Тоді студенти мають бути поділені відповідно до кола їх інтересів, щоб тема статті відповідала не лише навчальному завданню, а й тематичній орієнтованості здобувачів.

Ще одним дієвим способом впровадження індивідуальності у навчанні може бути надання безпосередньо викладачем одразу декількох ресурсів, на яких можна інтерактивно та швидко просуватися у вивченні тієї чи іншої теми. Так, педагогічні працівники дуже часто обмежують своїх студентів

наданням їх обмеженого кола рекомендованих до використання джерел та ресурсів. В сучасному світі вже давно необхідно відходити від такого підходу і давати можливість студентам самостійно обирати ресурси та інформаційні платформи.

Одним із важливих аспектів індивідуально підходу, яким частіше за все фахівці, на жаль, нехтують, є гнучкість графіку для студентів, що дуже актуально у сучасних умовах. Це означає, що в умовах, коли кожен українець так чи інакше може опинитися у небезпеці та в першу чергу має дбати про власну безпеку, викладачу варто з розумінням ставитись до порушення студентами часових обмежень на виконання завдання.

Також тут важливо звернути увагу на те, що необхідно іноді покладатися на більш глибокі знання здобувачів вищої освіти у деяких сферах. Адже часто засвоєння студентами матеріалу може бути утруднене саме через незручність для них використовуваних сайтів, платформ, ресурсів тощо. Особливо це актуально зараз, коли студенти можуть не мати достатньо часу, можливості чи насаги для того, щоб займатись на платформах, які затребувані викладачем.

Висновки. Отже, на основі проаналізованих даних та практично проведених спостережень, можна зробити висновок, що в умовах воєнного стану використання методу індивідуального підходу під час навчання здобувачів вищої освіти у навчальних закладах України є необхідним інструментом забезпечення ефективного засвоєння матеріалу та виконання поставлених задач будь-якого навчального курсу. Викладачі всіх дисциплін мають більше уваги приділяти особистості та індивідуальності кожного студента, а також

враховувати не лише якості кожного з них, а й звертати увагу на їх актуальні проблеми, з якими їм доводиться стикатися за навчання в таких умовах.

Перспективами подальшого розвитку цього питання є те, що різноманітні шляхи впровадження методу індивідуалізації забезпечать більш якісне та дієве викладання матеріалу педагогічними та науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Коробова І. Реалізація індивідуального підходу до формування методичної компетентності майбутніх учителів фізики. Наукові записки. Сер. Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. 2013. Вип. 4(І). С. 155-159.
2. Коростіянець Т.П. До постановки проблеми індивідуальних освітніх траєкторій. *Інноваційна педагогіка: зб. наукових праць Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій, Одеса*. 2019. Вип 19. С. 9-13.
3. Надєєва О.А., Сімасіна О.А. Індивідуальний і диференційований підхід при викладанні дисципліни «Основи програмування та алгоритмічні мови». *Publishing house Education and Science s.r.o, Прага*. 2016. Вип. 1.
4. Сергєєв С.М., Роцупкін А.О. Урахування індивідуальних особливостей студентів у навчанні і вихованні. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2015. Вип 12(14). С 183-187.
5. Тамаркіна О.Л. Індивідуальний підхід до навчання в сучасній вищій школі. «*Психологія і педагогіка : актуальні питання*»: зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2019. С. 13-15.